

A téri megismerés és a nyelv

(VÁLOGATTA ÉS SZERKESZTETTE: LUKÁCS ÁGNES, KIRÁLY ILDIKÓ, RACSMÁNY MIHÁLY, PLÉH CSABA; GONDOLAT KIADÓI KÖR, 2003.)

A téri tájékozódás a gyógypedagógia több területén releváns téma, a logopédia pedig mindig kiemelten kezelte a téri viszonyokat kifejező nyelvi elemeket, a diagnosztikában éppúgy, mint a fejlesztésben. Erre jó példa a Pléh-Palotás-Lórik (2003) által kifejlesztett PPL nyelvfejlődési szűrővizsgálat, mely többek közt a téri viszonyokat kódoló ragok és névutók használatát vizsgálja, és ebből következtet a nyelvi fejlettség egészére. Ezt a diagnosztikai stratégiát többek közt az a felismerés alapozza meg, hogy az ún. relációs szókinccs – azaz a téri és idői viszonyokat kifejező morfémák készlete – egyes vizsgálatok szerint magas szinten korrelál az általános szókinccsel (NAGY 1980). A logopédiában a megkésett beszédfejlődés terápiájában és a diszlexia-prevencióban is nagy súlyt kap a téri kifejezések tanítása, a komplex terápiában az irányok és a téri tájékozódás fejlesztésével párhuzamosan. A logopédiusnak ennél fogva – az esetleges elméleti érdeklődésen túl – a gyakorlati alkalmazások fejlesztése miatt is érdemes folyamatosan tájékozódnia a téri reprezentációk és a nyelv kapcsolatának friss kutatási eredményeiről. Erre ad lehetőséget ez a könyv, mely fontos válogatást tartalmaz a megismeréstudomány e fontos, a gyógypedagógiával is érintkező vizsgálati területén megjelent kiemelkedő publikációkból. A könyv fő témája a téri megismerés és a térre vonatkozó nyelvi kifejezésrendszerek kapcsolatának vizsgálata. Ahogy a szerkesztők bevezető tanulmánya rámutat, a téri kifejezések jól meghatározott grammatikai és szemantikai kategóriát alkotnak, ez teszi alkalmassá őket a nyelv és gondolkodás kategóriái, illetve ezek fejlődése közti illeszkedés kutatása számára. A téri megismerés és nyelv tárgykörében a gyógypedagógust leginkább az elme modularitása és a kognitív és nyelvi fejlődés viszonyának kérdésköre érdekelheti-érinthesi. A tér reprezentációja kapcsán ugyanis, ahogy a szerkesztők fogalmaznak, „ilyen jól ismert viták is előtérbe kerülnek, mint hogy moduláris vagy interaktív működésű-e az emberi elme, univerzális képességekre épülnek-e rá a térrel kapcsolatos nyelvi kifejezések vagy a kultúrák egyediségei határozzák-e meg őket?” A gyógypedagógus számára ennek gyakorlati relevanciája van: adottnak tekintsük-e a téri reprezentációkat, amelyekhez csak a verbális címkéket kell megtanítanunk, avagy a nyelvi kifejezések tanítása egyben a térhasználat reprezentációs kategóriáit is befolyásolja? Mi a helyzet a manapság egyre gyakoribb kétnyelvű fejlődésben: mindkét nyelv egy egységes, közös téri reprezentációs rendszerhez kapcsolódik, vagy a nyelvenként eltérő téri tagolás miatt a fejlődésben két különböző téri reprezentációs rendszer alakul-e ki?

Ilyen és ehhez hasonló kérdésekre keresik a választ a téri nyelv és megismerés nemzetközileg neves kutatói, akiknek tematikusan válogatott, magyar nyelven először megjelenő publikációit a szakterület kiváló ismerőiként számon tartott hazai szakemberek adják közre ebben a kötetben.

NAGY József (1980) *5-6 éves gyermekeink iskolakészültsége*. Akadémiai Kiadó, Budapest.

PLÉH Csaba – PALOTÁS Gábor – LÓRIK József (2002) *Nyelvfejlődési szűrővizsgálat (PPL)*. Akadémiai Kiadó, Budapest.

Kas Bence